

تحمیل کاپیتولاسیون
اقدامی برای تحقیر مردم ایران

تحمیل کاپیتولاسیون اقدامی برای تحقیر مردم ایران

تحمیل قانون کاپیتولاسیون به شاه در سال ۱۳۴۳ از اقدامات تحقیرآمیز دولت ایالات متحده امریکا علیه ملت ایران بود که به موجب آن، دستگاه قضایی ایران حق نداشت هیچ‌یک از مستشاران، نظامیان، کارمندان و کارکنان امریکایی را تحت پیگرد قانونی قرار دهد. حکومت محمدرضا پهلوی، در اقدامی ناباورانه، قانون مصونیت سیاسی و قضایی اتباع آمریکا در ایران در ۲۱ مهرماه ۴۲ در مجلس شورای ملی به تصویب رسید. طبق اسناد و مدارک موجود و اظهارات مقامات آن روز ایران، آمریکا از سال ۱۳۴۰ در دوران ریاست جان اف. کندی (که دست بر قضا از حزب دموکرات بود) از رژیم شاه خواست رژیم کاپیتولاسیون را در مورد اتباع آمریکا در ایران برقرار کند. امریکایی‌ها از این امتیازخواهی چند انگیزه را دنبال می‌کردند:

تحویل کاپیتولاسیون اقدامی برای تحقیر مردم ایران

۱. تحقیر ملت ایران
  ۲. انگیزه بخشی به اتباع آمریکایی برای زندگی در ایران
  ۳. قبضه کردن بازار ایران
  ۴. واداشتن مقامات ایران به نgebانی از اتباع آمریکا
  ۵. برتری جویی در برابر رقیبان
- اگرچه شروع تصویب این لایحه‌ی ننگین از زمان دولت امینی آغاز شد، اما نهایتاً در دولت اسدالله علم در مهر ۴۲ به تصویب رسید. اما پس از سقوط کابینه‌ی علم، حسنعلی منصور، یکی دیگر از مهره‌های آمریکا در ایران، کار تصویب آن در دو مجلس سنا و شورای ملی را به پیش برد. جالب آنکه در روز مقرر، هم رئیس مجلس و هم نخست وزیر (منصور) سعی کردند تا می‌توانند اطلاعات

تحمیل کاپیتولاسیون اقدامی برای تحقیر مردم ایران

تکمی دربارهی این قانون به نمایندگان بدهند. در مجلس سنا، یکی از سناتورها به نام دکتر صدیق از میرفندرسکی، معاون وزارت امور خارجه درخواست کرد که چون این لایحه «متبادر به ذهن نیست، اگر ممکن است توضیحاتی بدهند.» سناتور دیگری به نام دکتر کاظمی نیز توضیح خواست که «... آن مصونیت‌ها و معافیت‌ها را بفرمایید...»، با این حال اما میرفندرسکی از پاسخ طفره رفت و با چند جمله، سر و ته قضیه را هم آورد. نهایتاً اینکه در پایان مجلس، طبق نقشه‌ی رئیس دولت و رئیس مجلس سنا، با چند بار بلند شدن و نشستن سناتورها، لایحه‌ی کاپیتولاسیون در مجلس سنا به تصویب رسید.

دولت منصور که توانسته بود با خیمه‌شب‌بازی خود، لایحه‌ی کاپیتولاسیون را به تصویب مجلس

تحمیل کاپیتولاسیون اقدامی برای تحقیر مردم ایران

سنا برساند، برای گام نهایی به مجلس شورای ملی رفت. از آنجا که بیشتر کسانی که نام مثلا «نماینده‌ی مردم» را یدک می‌کشیدند، از اعضای «حزب ایران نوین» بودند، منصور اطمینان داشت که مأموریت خود را به درستی انجام خواهد داد و لایحه را به تصویب خواهد رسانید. از این‌رو، در مجلس هنگام طرح لایحه، با جرأت و جسارت تمام اعلام کرد: «من افتخار می‌کنم این لایحه را تقدیم می‌نمایم!» با این همه، برخی از نمایندگان مجلس، به نام مخالف طرح صحبت کردند و تصویب آن را خلاف مصالح ملی دانستند. برخی از دلایل آنان چنین بود:

- اگر آمریکا به ایران کمک نظامی و اقتصادی می‌کند، خیلی بیشتر از آن استفاده می‌برد و مستحق امتیاز جدیدی نیست.

تحمیل کاپیتولاسیون اقدامی برای تحقیر مردم ایران

- از شصت سال قبل، هیأت‌های مذهبی و فرهنگی آمریکا در ایران مشغول فعالیت‌اند، از چهل سال قبل به این طرف (از زمان شوستر) مستشاران آمریکا به عناوین مختلف در ادارات مالی، نظامی، فرهنگ و... مساغل مهمی داشته‌اند و دخالت‌های نابجایی کرده‌اند و در تمام این مدت هیچ حادثه‌ی ناگواری به دست ملت ایران علیه این خارجی‌ها به وجود نیامده که دلیل وحشی‌گری ایرانیان نسبت به خارجی‌ان باشد تا امروز از ما حق توحش بگیرند.

- اگر این امتیاز را به آمریکایی‌ها بدهیم، فردا تمام کارشناسان خارجی، مانند آن را از ما می‌خواهند. در این صورت ما حق نداریم که استثنائی قائل شویم.

- اگر یک نفر آمریکایی جاسوس بود و اسرار مملکت را در کیف مبارکش گذاشت و یا اگر پولی

تحمیل کاپیتولاسیون اقدامی برای تحقیر مردم ایران

از جای دیگر گرفت و یا بانندی بند و سست کرد و یا خواست خواسته‌ی ملت دیگری را در یاران عملی کند، ما چگونه می‌توانیم او را کنترل کنیم؟
- اگر فردا یک گروه‌بان آمریکایی متعرض زن ما شد، نمی‌توانیم به هیچ مقامی مراجعه کنیم.

فشار سفارت آمریکا برای تصویب این لایحه تا آن پایه بود که دولت و مجلس ناگزیر شدند بدون در نظر گرفتن آداب و رسوم قانونگذاری، آن را به رأی بگذارند. لایحه را نه به کمیسیون‌های دادگستری و نظام فرستادند و نه برای مطالعه در اختیار نمایندگان قرار دادند و نه به اشکالات بسیاری از نمایندگان که به لایحه داشتند و روی برخی از کاستی‌ها و نواقصی که در لایحه وجود داشت انگشت گذاشتند، بها دادند. در پایان نیز این

تحمیل کاپیتولاسیون اقدامی برای تحقیر مردم ایران

لایحه با ۷۴ رأی موافق در برابر ۶۱ رأی مخالف به تصویب مجلس رسید. لایحه‌ای که در حقیقت لایحه‌ی تحقیر ایران بود.

اما هنوز چند روزی از تصویب طرح کاپیتولاسیون نگذشته بود که مجله‌ی داخلی مجلس شورا که متن کامل سخنرانی نمایندگان را در آن منتشر کرده بود به دست امام رسید و آن بزرگمرد تاریخ معاصر ایران به درستی دریافت که آمریکا و محمدرضا پهلوی چگونه ملت ایران را تحقیر کرده اند. تصویب این طرح آنچنان برای امام سخت و گران آمده بود که آثار ناراحتی و عصبانیت آن حتی در چهره‌ی ایشان نیز هویدا شد و دهان به دهان در بین مردم گشت تا جایی که بسیاری از مردم برای اطلاع و آگاهی از آن، روانه‌ی قم شدند.

تحمیل کاپیتولاسیون اقدامی برای تحقیر مردم ایران

صبح روز ۴ آبان ماه ۴۳ که مصادف بود با روز میلاد حضرت فاطمه سلام الله علیها، همه‌ی مردم در خانه‌ی امام و کوچه‌های اطراف آن جمع شدند. ساعت حدود ده صبح بود که امام با چهره‌ای برافروخته، چشمانی از شدت خشم و خستگی و بی‌خوابی سرخ شده، در مقابل مردم ظاهر شد و سخنانی بر زبان آورد که اگرچه ظاهر آن، نشانگر غم و اندوه بود، اما باطنا سرشار از عزت و اقتدار این ابرمرد تاریخ ایران بود. امام سخنان خود را چنین آغاز کرد:

«بسم الله الرحمن الرحيم

انا لله و انا اليه راجعون

ایران دیگر عید ندارد. من تأثرات قلبی خودم را نمی‌توانم اظهار کنم. قلب من در فشار است. این چند روزی که مسائل اخیر ایران را شنیده‌ام،

تحمیل کاپیتولاسیون اقدامی برای تحقیر مردم ایران

، خوابم کم شده است. {گریه‌ی حضار} ناراحت هستم. {گریه‌ی حضار} قلبم در فشار است. {گریه‌ی حضار} با تأثرات قلبی روزشماری می‌کنم که چه وقت مرگ پیش بیاید. {گریه‌ی حضار} ایران دیگر عید ندارد. {گریه‌ی حضار} عید ایران را عزا کرده‌اند. {گریه‌ی حضار} عزا کردند و چراغانی کردند. {گریه‌ی حضار} عزا کردند و دسته‌جمعی رقصیدند. {گریه‌ی حضار} ما را فروختند، استقلال ما را فروختند... عزت ما پایکوب شد. عظمت ایران از بین رفت...»

